

Zakon trajat će, dok bude svijeta. Zakon trajat će, dok se sve ne dogodi (Mt. 5, 18). A taj moment nastaje, kad postaje činjenicom, čemu je zakon postavio temelj, proroci nastavljali, a Isus prema proroštvima priveo savršenstvu t. j. dok ne nastupi vjerska i čudoredna visina, kako Gospodin od svojih pristaša zahtijeva. Zakon je neprolazan, pošto ima znamenitu odgojnu zadaću za čovječanstvo (I. Tim. 1, 8).

Ako je Gospodin naglašujući, da je zakon neprolazan, nacionalno-partikularne uredbe odstranio, a čudoredne norme usavršio, to nije postupao protiv zakona, već je time realizirao proroštva S. Z., koja su to naviještala.

Isusova nauka naslanja se na S. Z., kao na svoj temelj; a S. Z. traži N. Z. kao svoje savršenstvo. Jer je S. i N. Z. tako usko združen, to nije ni najmanji dio Tore bez vrijednosti; nego će do svršetka svijeta doprinijeti, da se Kristova nauka uzmogne razumijevati, častiti i jasnije upoznati volja Božja u odgoju čovječanstva.

Gospodin napustivši kao zakonoša Mojsijev obredni zakon koncentrirao religiozni kult na svoju Božansku osobu. Gospodin je gospodar subote (Mr. 23—28; Lk. 6, 1—5).

Etičke norme uzvišeniye su od obrednih. Djelotvorna ljubav prema bližnjemu je dragocjenija od izvanjskoga bogoštovlja. Gospodin Isus Krist, jer je Bog čovjek, može činiti i u subotu, što hoće.

Gospodin upozoruje farizeje, koji se zgražali, što su učenici njegovi u subotu trgali klasje, na Davida. Zatim, kako svećenici obrezuju u subotu u hramu, a da nisu krivci, a tada emfatički naglašuje; da je veći od hrama: *λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦ ἱεροῦ μείζων ἐστὶν ὁ δε.* (Mt. 12, 1—7).

Ovim riječima dotiče se Isus snošaja Evangelja prema kultu S. Z. Postoji uzvišenija svetinja od Jeruzalemskoga hrama; a to je On; postoji svetija služba od službe u hramu Jeruz.; a ta je: služiti njemu. Mjesto S. Z. službe dolazi apoštolska služba, koja ima sveti karakter od osobe Božanskoga Učitelja. Isus stupit će kao središte kulta, a Apostoli kao njegovi svećenici mjesto levitskoga svećenstva. U razgovoru sa Samaritanom naglašuje, da doskora ne će Jeruza-

lem biti više privilegirano mjesto Božanskog bogoštovlja; a time ujedno naviješta, da će prestati kult S. Z. Mjesto levitskog bogoštovlja dolazi uzvišeniye, univerzalno, pneumatsko; jer će se klanjati pravi klanjaoci Bogu u duhu i u istini (Iv. 4, 23, 24). Snošaj izmegju sebe i svojih učenika ispo-regjuje sa snošajem izmegju zaručnika i zaručnice; ergo treba da je najnježniji i najsrdačniji.

Upravo, jer je Gospodin zaručnik duša, zato ima pravo tražiti, da ga njegovl prijatelji više ljube nego ikoga u svijetu (Mt. 10, 27; 10, 32, 33; 19, 29). Ergo Gospodin traži, da ga ljubimo nada sve. A time postaje predmetom Božanskog kulta i središtem religioznog života.

Upozorujući Židove, da je njegovo tijelo najveća svetinja, budući, da u njem stanuje Božanstvo, postavlja Gospodin podlogu za novozavjetni kult.

Gospodin je nadalje upozorio, da nove religiozne ideje traže nove forme bogoštovne, jer sadržaj i presuda treba da korespondiraju (Mt. 9, 16, 17; Mr. 2, 21, 22; Lk. 5, 36—38). Pa zato i na posljednjoj večeri utvrđuje N. Z. svojom svetom krvi, t. j. nare-gjuje Presv. Oltarski sakramenat.

Krasnu i originalnu raspravu toplo preporučam svim prijateljima Svetoga Pisma.

Dr. Franjo Zagoda.

I. Laurentius S. I., *Institutiones Iuris Ecclesiastici*. Editio tertia. B. Herder Friburgi in B. et Vindobonae. 8°. XVI + 762. Neuvezano K 14'40, uvezano K 16'08.

Djelo je razdijeljeno u 8 knjiga 1. Fontes. 2. Ecclesiae constitutio. 3. Officia et beneficia. 4. Gubernatio Ecclesiae. 5. Administratio magisterii et ministerii ecclesiastici. 6. Societates ecclesiasticae. 7. Bona temporalia ecclesiastica. 8. Relatio Ecclesiae ad alias societates te sadržaje postojeće opće crkveno pravo. Historijski razvoj pojedinih pravnih uredbi orisan je prema svrši djela samo u glavnim crtama. Partikularno pravo pisac iznosi samo toliko, koliko ono odaje tendenciju, da se razvije u „agentem Ecclesiae disciplinam“. Građanske propise o crkvenim stvarima mimoilazi posve. Umnožano je ovo iz-

danje (naprama prijašnjima) napose najnovijima propisima o ustrojstvu rimske kurije, o izboru pape i o disciplini klera i redovnika. Kako u prijašnjim izdanjima, tako pisac i u ovom navodi doslovno ponajglavnije crkvene propise, a na ostale upućuje navodeći, gdje se nalaze. Literatura je obilna.

Djelo je namijenjeno početnicima u crkvenom pravu u školama. Uza svu kratkoću svojstvenu institucijama, uspjelo je piscu, da nijednu granu crkvenoga prava ne propusti. Radi toga i radi solidnosti u crkvenim načelima, jasnoće, točnosti, preglednosti i praktičnosti, kojima se djelo odlikuje u velike, valja ga ubrojiti među najbolja te vrsti.

Dr. I. Aug. Ruspini.

Dr. Alois Soldat: Nástin z ak l a d ů v a v š e o b e c n ý c h z á s a d s p o l e č e n s k o - h o s p o d a ř s k ý c h. Příspěvek katolické mravouky křešení otázky sociální. Nakladem „Dědictví sv. Prokopa“. Praha 1913. Str. 550. Cena 10 K.

Naše doba može se nazvati posebnim načinom „doba socijalno“ radi ogromnog broja novih socijalnih pitanja, radi novih socijalnih prilika, radi razvoja cjelokupnog narodnogospodarstvenog i društvenog života. Proučavanje svega toga rodilo je novom znanosti, koja iz dana u dan napreduje, koja se na visokim školama predaje, koja se nastoji i popularizirati. I navedena S. knjiga jest knjiga sociološka, knjiga znanstvena, nikla iz predavanja na visokim školama, a svrha joj je sociološku znanost popularizirati.

Knjizi je naslov: „Nacrt osnová i općenitih načela socijalnogospodarskih“. Kako taj naslov kazuje, svrha je knjizi osvijetliti tek osnove i općenita načela socijalnogospodarska, a ne sam narodnogospodarski život niti pojedine njegove grane. Prema tome knjiga tvori tek uvod ili prvi dio općenite narodnogospodarske nauke. Ona govori ponajprije o najvažnijim osnovnim pojmovima i sistemima narodnoga gospodarstva. Tom zgodom raspređa pisac zanimljiva pitanja o imutku, o radu, o vrijednosti, novcu, vjeresiji, dohocima, kapitalu,

o raznim vrstima narodnoga gospodarstva, o narodnogospodarskoj znanosti i njejoj povijesti, o merkantilizmu, individualizmu, socializmu, solidarizmu, o odnošaju narodnogospodarsvene znanosti k drugim znanostima. — U drugom dijelu raspređa pisac o društvu ljudskom uopće, o obitelji i državi napose, o zasebnom imutku i pravu nasljedstva. — U trećem dijelu govori o pučkom blagostojanju, o zemljišnom posjedu, pučanstvu, o porastu pučanstva, o narodnim osebinama, o uzgoju naroda, o staležima u društvu ljudskom.

O svim pitanjima socijalnogospodarstvenim govori S. svjerskočudorednoga gledišta, on ostavlja glavnu riječ strukovnoj znanosti u svim onim pitanjima, koja na nju spadaju, ali traži također glavnu riječ u onim pitanjima, gdje mora govoriti religija i moral.

Knjiga je namijenjena širim krugovima, zato je pisana lakšim stilom, ne iznosi novih teorija, kloni se znanstvenih prepiraka, ona donosi u lijepom i jasnom prijegledu gotove rezultate, utvrđene tečevine socijalnogospodarske znanosti. Ma da je knjiga namijenjena širim krugovima, moći će je s korišću uzeti u ruke i strukovnjak, jer će u njoj naći stručnu i objektivnu kritiku raznolikih socijalnih i ekonomskih sistema, točan navod vrela i obilje gradiva, kojemu je svjedok već sam omašan objam od 550 stranica.

Dr. K. Dočkal.

Cathrein Viktor S. I.: Die katholische Weltanschauung in ihren Grundlinien mit besonderer Berücksichtigung der Moral. Ein apologetischer Wegweiser in den grossen Lebensfragen für alle Gebildete. Dritte + četvrto izdanje kod Herdera u Freiburgu i Beču 1914. u maloj osmini imade strana XVI + 582. Cijena je knjizi K 7'80, vez. K 9'—.

Cathrein je poznati i priznati učejnjak, plodač djelima i sretan u izboru predmeta. Što on napiše, to odgovara potpuno najnovijim prilikama vremena i sadanjoj potrebi, tako te se njegova djela upravo gutaju. Među najuspješija njegova djela, rekao bih, spada